

riodu od XVI. do XVIII. stoljeća, periodu prije njegove ideologizacije i politizacije u XIX. i XX. stoljeću. U poglavlju »Etnički črčki istarskog Cinquecenta i Seicenta« (str. 246—255) daje skicu osnovnih črta istarske etničke situacije u XVI. i u prvim desetljećima XVII. stoljeća na temelju literature i objavljenih izvora, a zatim u nizu rasprava ocrtava etnički sastav i odnos kolonizacijskih kretanja prema njegovu mijenjanju u istarskim gradovima (Pula, Dvigrad, Labin, Barban, Bale).

Izuzetno je zanimljiva u metodološkom pogledu zadnja rasprava »Neotkriveni svijet istarske subalterne kulture« (str. 277—379) kao poticaj proučavanju historije mentaliteta. Kao pretežni izvor autoru su poslužile pastoralne vizitacije porečke biskupije, kojima je obuhvaćena 1/3 istarskog poluotoka. Rasprava ima značenje kao poticaj i uvodno istraživanje novih, u našoj historiografiji još nedodirnutih područja povijesti mentaliteta.

Zaključna razmatranja (str. 381—419) popraćena su brojnim grafikovima i grafičkim prikazima, a sažimaju dosad iznesene teze i otvaraju neka nova pitanja. U tekstu je obrađeno i područje Pazinske knežije, tako da se navedeno poglavlje može promatrati kao sinteza socijalnog razvoja Istre XVI—XVIII. stoljeća.

Drugi svezak »Mletačke Istre u XVI i XVIII stoljeću« donosi i kazala osobnih imena, zemljopisnih naziva te stvari i pojmova (str. 432—514) za oba sveska, napomenu o tekstovima od kojih je knjiga sastavljena (str. 420—423) i bilješku o autoru (urednika Alde Klimana) (str. 423—425). Popraćena je sažetkom na talijanskom jeziku (str. 426—431) za oba sveska.

Sve rasprave izrađene su na osnovi dosada neobjavljenog i neobrađenog materijala, naravno uz uvažavanje dosadašnjih istraživanja naših i stranih povjesničara, ukoliko su bila provedena i ukoliko mogu poslužiti boljem razumijevanju istarske situacije. Autor je težio osvijetliti što više novih pitanja, što se ponekad odrazilo na težu preglednost teksta, čega je i sam autor svjestan. Zbog svih navedenih kvaliteta knjiga je vrijedan poticaj otvaranju novih istraživačkih pitanja i suzbijanju nekih ukorijenjenih predrasuda, te bi trebala biti interesantna i historičarima koji nisu posebno zainteresirani za samu temu istraživanja kao svojevrsan metodološki obrazac.

Damir Karbić

JOSEF BARBARIĆ, JOSIP KOLANOVIĆ; ŠIBENSKI DIPLOMATARIJ —
DIPLOMATARIUM SIBENICENSIS, ZBORNIK ŠIBENSKIH ISPRAVA

Muzej grada Šibenika, Šibenik 1986, 402 str.

Edicija, što je nedavno izišla iz tiska, prvi je svezak nove serije što ju je pod naslovom »Povijesni spomenici Šibenika i njegova kotara« pokrenuo Muzej grada Šibenika. U toj će se seriji »objavljivati svesci pisane građe o prošlosti Šibenika i njegova distrikta« (str. VII), kako je u »Uvodnoj riječi« obrazložio glavni i odgovorni urednik ove edicije Slavo Grubišić.

Arhivska građa za povijest Šibenika opsežna je i raznolika. Ona se uglavnom čuva u Historijskom arhivu u Zadru, Sabirnom centru arhivske građe u Šibeniku, samostanu konventualaca sv. Frane i samostanu sv. Lovre. Tom se građom historiografija dosada premalo koristila, pa se kao neminovnost nametalo pokretanje jedne ovakve serije koja bi tu arhivsku građu približila istraživačima.

Kao prvi svezak ovog niza objavljen je »Šibenski diplomatarij, Zbornik šibenskih isprava (Diplomatarium Sibencense)«. On se privremeno čuva u Arhivu Hrvatske u Zagrebu, kamo je stigao iz Beča na osnovi međudržavnog ugovora o vraćanju kulturnih dobara, sklopljena između Austrije i Jugoslavije 1923. godine. Bit će predan Sabirnom centru u Šibeniku.

Isprave Diplomatarija ispisane su na papiru. Zbornik isprava ima 295 strana koje nisu u cijelosti ispisane tekstom. U takvu je obliku, smatraju priređivači, nastao

najranije početkom XVII. stoljeća, a najkasnije sredinom XVIII. stoljeća. Takav je zaključak donesen nakon analize vrste papira, vodenog znaka i pisma. Zbornik je, naime, pisan talijanskom trumanistikom XVII/XVIII. stoljeća koja se u to doba susreće često u Dalmaciji. Nastanak zbornika J. Barbarić i J. Kolanović dovode u vezu s akcijom prikupljanja izvorne građe u Dalmaciji koju je pokrenuo F. Riečeputi radi nastavljanja rada na ediciji »Illyricum sacrum«. Tom su prilikom nastali i drugi slični prijepisi u obliku zbornika i kartulara.

»Šibenski diplomatarij« obuhvaća 166 isprava. Najstarija potječe iz 1167, a najmlađa iz 1494. godine. Sastavljač zbornika nije isprave donio kronološkim redom, nego ih je podijelio u dvije tematske cjeline, kako je, po njegovu mišljenju, zahtijevala povijest Šibenika. Prvi dio su isprave do 1412. godine, odnosno do dolaska Šibenika pod vlast Venecije, a drugi dio su isprave venecijanskog razdoblja. Ipak je i u prvo i u drugom dijelu sastavljač zbornika donio najznačajnije isprave za crkvenu, političku i ekonomsku povijest Šibenika i njegova kotara. Prve su dvije isprave papinske bule. Bulom pape Aleksandra iz 1256. godine naređuje se Šibenčanima pokornost templarima, a bulom pape Bonifacija VIII. iz 1296. godine Šibenik postaje biskupija i grad. Zbornik donosi također isprave hrvatsko-ugarskih kraljeva i hrvatskih banova kojima se Šibeniku i njegovu kotaru izdaju i potvrđuju povlastice i slobode. Isprave venecijanskog razdoblja osvjetljavaju odnose između Šibenika i Venecije.

Priređivači »Šibenskog diplomatarija« opremili su ediciju kritičkim aparatom kako se obično izdaju kodeksi, a on omogućava da se »što vjernije prikaže tekst i cjelokupni dojam što ga na čitaoca ostavlja pogled na sam Diplomatarij« (XV. str.). Takav kritički aparat bio je neophodan stoga što su priređivači usporedili cijeli tekst »Diplomatarija« sa svim izvornicima ili prijepisima izvornika do kojih su mogli doći. Osnovni pristup priređivača bio je »izbjegavanje onog tako učestalog fotografskog oblika izdavanja izvora« i »izbjegavanje pretjeranog 'subjektivizma'« (XVI. str.) s njihove strane. Edicija najvećim dijelom obuhvaća značajnije isprave (1—341. str.). Uz svaku je ispravu donesen nešto opširniji registar, literatura i varijante. Slijedi zatim »Redoslijed isprava u Šibenskom diplomatariju« (343—350. str.), »Index personarum« (351—365. str.), »Index locorum« (366—377. str.), »Index rerum« (378—393. str.), »Kronološki pregled isprava« (394—396. str.) i »Današnji nazivi mjesta« (399—402. str.).

Ova edicija predstavlja značajan doprinos za proučavanje povijesti Šibenika i njegova distrikta. Ona je ujedno vrijedna da je istraživači upoznaju i kao kulturno-povijesni spomenik srednje Dalmacije, a priređivačima sličnih edicija može poslužiti kao jedan od boljih predložaka kako valja prezentirati izvornu povijesnu, posebno diplomatsku građu.

Mirjana Matijević-Sokol

DVA PRAVNA SPOMENIKA

»KORČULANSKI STATUT, STATUT GRADA I OTOKA KORČULE IZ 1214. GODINE«

Priredio i preveo Antun Cvitanić, Zagreb—Korčula 1987, oko 440 str.

»STATUT GRADA SPLITA, SREDNJOVJEKOVNO PRAVO SPLITA«.

Priredio i preveo Antun Cvitanić, Split 1985, oko 700 str.

Postoji više spona između tih dviju edicija. Naime, kada je u prošlom stoljeću Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti pokrenula seriju izdanja »Monu-